

МИРОНЕНКО

Марк Юрійович

markmironenko@yandex.ru

УДК 351.1

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

STRATEGY FORMATION OF REGIONS' SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL REFORM

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри фінансів, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

В статті розглянуто проблеми адміністративного реформування в Україні. Проаналізовані та запропоновані деякі напрями реформування місцевого самоврядування. Визначено ключові аспекти формування стратегії соціально-економічного розвитку регіонів з метою забезпечення зростання якості життя населення.

В статье рассмотрены проблемы административного реформирования в Украине. Проанализированы и предложены некоторые направления реформирования местного самоуправления. Определены ключевые аспекты формирования стратегии социально-экономического развития регионов с целью обеспечения роста качества жизни населения.

The article deals with the problems of the administrative reforms in Ukraine. Analyzed and suggests some directions for reforming local government. The key aspects of the formation of the strategy of socio-economic development of the regions in order to ensure the quality of life of the population growth are identified.

Ключові слова: адміністративна реформа, самоврядування, соціально-економічний розвиток, регіон, управління, регулювання, інновації, якість життя

Ключевые слова: административная реформа, самоуправление, социально-экономическое развитие, регион, управления, регулирования, инновации, качество жизни

Keywords: administrative reform, government, social and economic development, the region, control, regulation, innovation, quality of life

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Динамічний розвиток регіонів в інтересах його населення, в умовах відкритої економіки неможливий без визначення системи пріоритетів та забезпечення узгоджених дій органів державного і місцевого управління, населення, підприємств, комерційних та суспільних організацій, що функціонують на їх території. Запорукою ефективного вирішення всіх визначених задач є активна участь у процесі розробки, обговорення та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку.

Сьогодні Україна перебуває в процесі реалізації адміністративно-територіальної реформи, тому для забезпечення соціально-економічного зростання регіонів потрібен буде певний час та усі необхідні ресурси. Стратегія соціально-економічного розвитку регіону, може бути ефективним засобом вирішення широкого кола проблем, коли в процесі її розробки та реалізації має місце професіоналізм, широке публічне обговорення проекту, науковий підхід до аналізу соціальних явищ та врахування інтересів населення регіону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Розробка теоретичних та практичних засад формування стратегії соціально-економічного розвитку України, а також формування нової адміністративно-територіальної системи, перебувають останніми роками у центрі уваги багатьох науковців, працівників органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, фінансових органів. Становлення та розвиток регіональних відносин досліджують вітчизняні та зарубіжні учені-економісти: Боршевський В.В., Будкін В., Гончаренко М.Ф., Долішній М.І, Зінченко В., Жихор О., Шульц С.Л. та інші, які в своїх працях зазначали про необхідність повноцінної реалізації регіональних реформ, з умовою забезпечення єдності економічного простору країни.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є вивчення та висвітлення теоретичних аспектів формування стратегії соціально-економічного розвитку регіонів в умовах адміністративно-територіальної реформи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Процес адміністративної реформи охопив всі рівні державного управління, що обумовлено необхідністю

формування нових підходів до забезпечення сталого розвитку національної економіки та передусім соціально-економічного відродження регіонів країни. Головною метою адміністративної реформи - є підвищення ефективності функціонування місцевих органів влади, більш чітке розмежування повноважень між рівнями влади та забезпечення їх необхідними бюджетними ресурсами.

Стара система адміністративно-територіального устрою передбачає високий ступінь централізації влади, що постійно гальмує процес проведення ефективних соціально-економічних перетворень, окрім того вона вносить дисбаланс у фінансову сферу та не здатна забезпечити ефективними державними послугами громадян України.

Неефективність системи адміністративно-територіального устрою та механізму державного управління, відповідно проявлялась у диспропорціях соціально-економічного розвитку регіонів, і як наслідок формувало переважно низький рівень матеріального добробуту та невисоку якість життя населення.

Сьогодні Уряд та Верховна Рада України намагаються втілити у життя нову форму організації територіально устрою регіонів та інших адміністративно-територіальних одиниць країни, з делегування їм частини повноважень. Адміністративно-територіальна реформа передбачає впровадження європейського досвіду, передусім у площині законодавчих актів щодо вирішення проблем забезпечення органів місцевого самоврядування, базовим рівнем можливостей надання державних та громадських послуг населенню, відповідно до гарантованих соціальних стандартів та формування територіальних громад, які здатні у повному обсязі виконувати свої функції та завдання на місцевому рівні.

Реалізація адміністративної реформи супроводжується великими труднощами, які обумовлені деякими причинами, а саме: невирішеність питання фінансових можливостей органів місцевого самоврядування щодо реалізації своїх повноважень; постійне та неочікуване перекидання повноважень між рівнями влади; часткова дискредитація базових принципів адміністративної реформи у зв'язку з поверненням новоутвореними органами своїх повноважень на попередній рівень (обласний, районний, міський), так як не були враховані їх реальні фінансові, кадрові та інші ресурси.

Формування ефективної адміністративно-територіальної системи передбачає не лише запровадження успішного світового та європейського досвіду, але й потребує розробку власних проектів, які дозволять раціонально використати природно-економічний потенціал регіонів (територій), сформувати сприятливий інвестиційний клімат, створити нові робочі місця, впроваджувати інновації та зберегти унікальну місцеву екосистему для майбутніх поколінь.

Місцеве управління соціально-економічним розвитком має велике практичне значення, оскільки ефективне використання потенціалу її окремих регіонів, дозволяє на основі цілеспрямованих,

науково обґрунтованих рішень, проводити вчасні перетворення у економічній та соціальній сфері.

Довгостроковий та стійкий територіальний розвиток можливо забезпечити лише завдяки використанню нових інструментів та технологій в управлінні, організації та плануванні. Передусім, особливого значення набуває стратегічне ринкове планування – суть його полягає в тому, що майбутнє будь якої території ні коли остаточно невизначено, але на нього можна впливати за допомогою чітко спланованих дій, метою яких є досягнення нового, більш якісного рівня розвитку території (регіонів).

Сьогодні кожній новоутвореній адміністративно-територіальній одиниці будь-якого рівня, необхідно визначитись із стратегією соціально-економічного розвитку, а саме чітко окреслити першочергові проблеми та напрями їх вирішення, визначити основні завдання щодо забезпечення подальшого стійкого як соціального так й фінансово-економічного зростання.

Так наприклад, розробка стратегії розвитку Вінницької області, обумовлена необхідністю державного регулювання та місцевого самоврядування, у забезпеченні комплексного вирішення стратегічних проблем в умовах коли ринковий механізм нездатен самостійно забезпечити бажаний результат.

Протягом останніх двох десятиліть, головною метою стратегії розвитку Вінницької області є підвищення рівня матеріального добробуту та забезпечення нової якості життя людей, що мешкають на її території на основі досягнення стійких темпів економічного зростання. Проте досягти бажаного результату в силу різного роду обставин, у повному обсязі, на жаль, не вдається.

Найбільш гострими соціально-економічними проблемами області, слід вважати: несприятливу демографічну ситуацію, високий рівень бідності населення, недостатнє забезпечення населення житлом, невисокий рівень зайнятості. Проте, у стратегічній перспективі Вінницька область розглядається як соціально-орієнтований регіон, якій розвивається в системі ринкових відносин національного і глобального рівня.

Для забезпечення позитивних тенденцій у соціально-економічному розвитку необхідно забезпечити зростання ділової активності в регіоні, активізації якої буде сприяти: зняття бар'єрів на шляху розвитку підприємництва; розвиток системи послуг для підприємницького сектора; підвищення інвестиційної активності в сфері виробництва, транспортного обслуговування, природокористуванні, системі комунальних послуг, сфері туризму, розваг; забезпечення ефективного комерційного використання результатів науково-технічної діяльності; подальше вдосконалення земельних відносин та підвищення рівня ефективності сільськогосподарського виробництва і переробки продукції; впровадження ефективної системи природокористування [1].

Вінницька область це передусім територія з вигідним географічним та політичним розташуванням, розвинутим аграрно-промисловим, освітньо-

науковим та історійко-культурним комплексами. Разом з тим, вона межує з регіонами які динамічно розвиваються (Київська, Одеська області), а також поступаючись країнам європейського союзу з більш привабливою оплатою праці, Вінницька область вимушена конкурувати з ними за трудові ресурси, ринки збуту та інвестиції. Наприклад, більша заробітна плата та вищий рівень бюджетного забезпечення, якій має Київ, здійснюють потужний ціновий тиск на ринок Вінницької області.

Враховуючі фінансово-економічну та політичну нестабільність в Україні та світі, вважаємо, що концепція стратегії соціально-економічного розвитку Вінницької області повинна містити у собі два сценарії розвитку регіону.

Перший сценарій – інертного розвитку, якій передбачає слідування тенденціям, що склалися, і які можуть перетворити область в сателіт мегаполісів та ресурсну базу інших регіонів. При такому підході, найбільший розвиток отримають виробництва що входять в економічні кластери інших регіонів і будуть зосереджені на виконанні транзитних функцій. Реалізація такого сценарію обмежить можливості економічного та соціального розвитку регіону.

Другий сценарій – інноваційного розвитку, спираючись на вже створений потенціал, область має

об'єктивні можливості значного економічного росту за рахунок розвитку власних конкурентних сфер діяльності, а також розширення своєї участі в міжрегіональному співробітництві. Передусім це потребує значного збільшення ділової та соціальної активності. Реалізація цього сценарію вимагає від регіональної влади нарощувати зусилля щодо покращення підприємницького та інвестиційного клімату, а також втілювати у життя ініціативи громадських інститутів.

Інноваційний підхід у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів вимагає постійного удосконалення засобів виробництва з врахуванням екологічних, технологічних економічних та соціальних критеріїв. Модель інноваційного розвитку регіону повинна бути наділена механізмами які здатні стимулювати наявні виробничі потужності регіону для досягнення головної мети соціально-економічного розвитку – підвищення якості життя населення. Основними позиціями моделі повинні бути розвиток людського капіталу, модернізація економіки, збереження і відновлення навколишнього середовища та інноваційний розвиток в умовах зростання рівня конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Рис. 1. Модель інноваційного соціально-економічного розвитку регіону

Успішна реалізація сценарію інноваційного розвитку регіону можлива лише за підтримкою місцевої ініціативи, через реалізацію цільових програм розвитку, які забезпечують високу ефективність використання наявних ресурсів. Комплекс таких програм необхідно розробляти за активної участі усіх місцевих носіїв ділової та соціальної ініціативи.

Економіка Вінницької області, яка знаходиться в центрі країни і володіє багатим, різноманітним потенціалом та традиціями, не повинна орієнтуватися на вузьку спеціалізацію, так як це автоматично її перетворить в придаток інших регіонів.

До основних пріоритетів соціально-економічного розвитку Вінницької області у довгостроковій перспективі можна віднести: підвищення потенціалу та ефективності функціонування традиційних галузей промисловості; перетворення туризму в одну з основних галузей економіки області (на основі наявного історично-культурного спадку), створення навколо даного сектору сучасної індустрії сувенірної продукції, відпочинку та організації дозвілля, що дозволить ширше залучати в оборот «екологічний капітал» області; проведення реформи ЖКГ; розвивати сферу послуг та усю наявну інфраструктуру, що буде краще сприяти становленню висококонкурентного ринкового середовища.

Важливою основою для розробки Стратегії області повинні стати стратегії всіх її адміністративно-територіальних одиниць та програма соціально-економічного розвитку Вінницької області. Особливої уваги потребують довгострокові програми розвитку сільських територій, необхідність розробки та реалізації яких визначена:

- соціально-політичною гостротою проблеми та її загальнодержавним значенням;
- необхідністю формування базових умов соціального комфорту для розширеного відтворення та закріплення на селі трудових ресурсів, які забезпечують ефективне рішення стратегічних задач агропромислового комплексу;
- необхідністю забезпечення стійкого розвитку сільських територій;
- вирішення міжгалузевих та міжвідомчих проблем, за допомогою органів законодавчої та виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, профспілкових організацій агропромислового комплексу та громадських об'єднань сільських мешканців;
- необхідністю державної підтримки розвитку соціальної сфери та інженерної інфраструктури в сільській місцевості.

Сьогодні все частіше виникають питання з приводу того, як правильно, раціонально та ефективно підійти до підготовки обласної стратегії розвитку і відповідь криється у детальному комплексному підході. Підготовча дослідна робота, повинна бути спрямована на вивчення всього комплексу проблем регіонального розвитку та відображена у територіальній програмі комплексного соціально-економічного розвитку. Такі програми повинні передбачати можливість взаємопов'язаного, комплексного рішення стратегічних задач, визначення варіантів розвитку

економіки та вирішення соціальних проблем регіону, обґрунтування механізмів досягнення бажаних параметрів, а також основних напрямків державної участі в регулюванні соціально-економічних процесів [2].

На жаль протягом останніх років спостерігаємо недостатньо високий рівень розробки регіональних стратегій, передусім це обумовлено різним розумінням методологічного підходу та відсутністю у держави вимог до таких документів в принципі. При цьому суттєвим мінусом є завуальованість відповідальних виконавців, таким чином, незрозуміло хто буде реалізовувати державну, цільову, регіональну та інші програми розвитку. Це пов'язано з тим, що система стратегічного планування на державному та регіональному рівні, сьогодні знаходиться на стадії трансформації. Отже, для досягнення окреслених планів регіонального розвитку – необхідно розробити чіткі інструкції, які встановлюють відповідальність конкретних виконавців на місцях.

Зрозуміло, що стратегія регіонального розвитку формує регіональну політику держави. Сутність ефективної регіональної політики повинна зводитись до максимального використання в інтересах усього суспільства сприятливі територіальні умови і фактори, а також мінімізувати негативний вплив природних та економічних умов на соціально-економічне становище окремих регіонів. Запорукою успішного економічного розвитку є створення належних умов для освоєння національного багатства, але освоїти їх має бізнес. Предметом державної регіональної політики - є узгодження інтересів держави і регіону, що являє собою специфічний метод регулювання, метою якого є охоплення усіх сфер та аспектів соціально-економічного регулювання в процесі вирішення регіональних проблем. Ключове місце у системі державного та регіонального регулювання, повинно відводитись науковому обґрунтуванню.

Особлива роль наукового обґрунтування полягає у проведенні аналітичних досліджень, націлених на:

- виявлення довгострокових тенденцій регіонального розвитку та їх гострих проблем;
 - обґрунтування регіональних прогнозів та цільових програм;
 - формування механізму поступової адаптації до нових політичних, економічних та соціальних умов співробітництва на міжнародному рівні;
- створення інформаційної бази для формування стратегії регіонального розвитку та державної політики.

Вирішення проблем економічного та соціального розвитку окремого регіону повинно передусім передбачати формування ефективної економічної політики, спрямованої на повне використання економічного потенціалу регіону та міжрегіональних зв'язків. При цьому, найважливішою умовою розробки раціональної регіональної політики є прогнозування, пріоритетним завданням якого виступає чітке визначення стратегічно важливих напрямів розвитку регіонів та вирішення ключових регіональних проблем.

Рис. 2. Система регулювання регіонального розвитку України

ВИСНОВКИ

В умовах адміністративно-територіальної реформи зростає об'єктивна необхідність у розробці та коректуванні довгострокових стратегій розвитку регіонів, удосконалення програм соціального та економічного розвитку з врахуванням стратегічних пріоритетів. Варто пам'ятати і про те, що ефективна діагностика територіальної (регіональної) ситуації дозволяє не лише визначити конкретні проблеми які є перешкодою у поточному регіональному розвитку, але й виявити реальні напрями та перспективи розвитку даної території. Саме інноваційна модель розвитку регіону дозволить використати сукупність ефективно взаємодіючих механізмів розвитку людського потенціалу, модернізації економіки, стійкого соціально-економічного розвитку, екологічної

безпеки, а також інноваційного механізму в умовах активного міжнародного співробітництва з метою забезпечення вищого рівня якості життя населення.

Список використаних джерел

1. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості. Збірник матеріалів «круглого столу» / за ред. С.О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 88 с.
2. Мироненко М.Ю. Роль держави у формуванні програм соціально-економічного розвитку регіонів в умовах глобалізації / М.Ю. Мироненко // Інвестиції: практика і досвід. – 2014. – № 23. – С. 126–29.
3. Чужиков В.І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: [монографія] / В.І. Чужиков. – К.: КНЕУ, 2008. – 272 с.